

הכנסת העשרים וחמש

יוזם : חבר הכנסת אופיר כץ

פ/25/5463

הצעת חוק משפחות חיילים שנספו במערכה (תגמולים ושיקום) (תיקון – עדכון הסיוע וההטבות לאלמנה), התשפ"ה–2025

1. הוספת סעיף 1א14. בחוק משפחות חיילים שנספו במערכה (תגמולים ושיקום), התש"י–1950¹, (להלן – החוק העיקרי), אחרי סעיף 14א יבוא :
- "תגמול הסתגלות 1א14. לאלמנה של נספה ישולם, בנוסף לתגמוליה, ראשוני לאלמנה בשלוש השנים הראשונות להתאלמנותה, מענק חודשי נוסף בגובה התגמול החודשי שהיא זכאית לו לפי סעיפים 7 עד 8, לפי העניין."
2. תיקון סעיף 15ג. בסעיף 15ג לחוק העיקרי, אחרי סעיף קטן (ז) יבוא :
- "(1ז) לרכישת רכב משומש לשימוש אישי לאלמנה שיש לה רישיון נהיגה – בעד רכב ראשון ובעד החלפת רכב לאחר ארבע שנים ממועד קבלת הסיוע הקודם, שניים אלה :
- (1) מענק בסכום של 47,452 שקלים חדשים ;
- (2) מלווה בסכום שלא יעלה על 22,387 שקלים חדשים."
3. תיקון סעיף 15ד. בסעיף 15ד לחוק העיקרי –
- (1) בסעיף קטן (יב), במקום "הוצאות חריגות עקב אירועים מיוחדים – בסכום שלא יעלה על 1,578 שקלים חדשים" יבוא "הוצאות חריגות עקב אירועים מיוחדים – בסכום שלא יעלה על 5,000 שקלים חדשים ; ראש היחידה לתגמולים ורווחה כלכלית רשאי, במקרים חריגים ומטעמים מיוחדים שירשמו, לאשר את הגדלת המענק כאמור בסכום נוסף שלא יעלה על 2,000 שקלים חדשים ;" ובמקום "1,578 שקלים חדשים" יבוא "3,000 שקלים חדשים ;"

(2) אחרי סעיף קטן (יט) יבוא :

"(כ) לאלמנה, בעד היתום, מענק חודשי למימון הוצאות טיפול בפעוט בסכום של 6,000 שקלים חדשים בעבור היתום ממועד לידתו ועד הגיעו לגיל שלושה חודשים, בסכום של 3,000 שקלים חדשים מגיל שלושה חודשים ועד הגיעו לגיל שלוש ובסכום של 1,500 שקלים חדשים מהגיעו לגיל שלוש ועד הגיעו לגיל שש."

תיקון סעיף 15 ה 4. בסעיף 15 לחוק העיקרי –

(1) בסעיף קטן (א), במקום ההגדרה "מחוסר דיור" יבוא :

"מחוסר דיור" – מי שהוכר כחסר דירה על פי חוק הלוואות לדיור או מכוחו;" ;

(2) בסעיף קטן (ח) –

(א) ברישה, במקום "במלווה בסכום שלא יעלה על 273,541 שקלים חדשים" יבוא "מלווה בסכום שלא יעלה על 618,634 שקלים חדשים";

(ב) בפסקת משנה (1), במקום "מענק בסכום של 67,542 שקלים חדשים" יבוא "מענק בסכום של 152,755 שקלים חדשים";

(ג) בפסקת משנה (2), במקום "מענק בסכום של 214,835 שקלים חדשים" יבוא "מענק בסכום של 485,868 שקלים חדשים";

(ד) בפסקת משנה (3), במקום "מענק בסכום של 214,835 שקלים חדשים" יבוא "מענק בסכום של 485,868 שקלים חדשים" ובמקום "מענק נוסף בסכום של 16,220 שקלים חדשים" יבוא "מענק נוסף בסכום של 36,688 שקלים חדשים";

(3) בסעיף קטן (י) –

(א) ברישה, במקום "במלווה בסכום שלא יעלה על 137,068 שקלים חדשים" יבוא "מלווה בסכום שלא יעלה על 309,991 שקלים חדשים";

(ב) במקום פסקאות משנה (1) ו-(2), יבוא :

"(1) אם יש לה ילדים הסמוכים על שולחנה – מענק בסכום של 80,000 שקלים חדשים ;

(2) אם אין לה ילדים הסמוכים על שולחנה – מענק בסכום של 40,000 שקלים חדשים ;

(3) סיוע לפי סעיף זה יינתן לאלמנה ובלבד שהתמורה שהתקבלה בעד הדירה שמכרה האלמנה לצורך החלפת הדירה, אינו עולה על השווי המעודכן של דירת מגורים יחידה הקבוע במדרגת המס הראשונה שבעבורה לא ישולם מס לפי הוראות סעיפים 9(ג1)(3) ו-9(ג2) לחוק מיסוי מקרקעין (שבח ורכישה), התשכ"ג-1963."

(4) בסעיף קטן (יב) –

(א) בפסקת משנה (1), במקום "בסכום שלא יעלה על 273,541 שקלים חדשים" יבוא "בסכום שלא יעלה על 618,634 שקלים חדשים";

(ב) בפסקת משנה (2), במקום "בסכום שלא יעלה על 137,068 שקלים חדשים" יבוא "בסכום שלא יעלה על 309,991 שקלים חדשים";

(ג) בפסקת משנה (3)(א), במקום "מענק בסכום של 107,725 שקלים חדשים", יבוא "מענק בסכום של 243,630 שקלים חדשים";

(ד) בפסקת משנה (3)(ב), במקום "מענק בסכום של 67,542 שקלים חדשים", יבוא "מענק בסכום של 152,755 שקלים חדשים";

(5) בסעיף קטן (יג), במקום "במלווה בסכום שלא יעלה על 24,785 שקלים חדשים" יבוא "במלווה בסכום שלא יעלה על 56,056 שקלים חדשים";

(6) בסעיף קטן (יד), במקום "לשכול הזקוק לכך" יבוא "לשכול ולא למנה הזקוקים לכך" ובסופו יבוא "אף אם קיבלו הטבה אחרת לדיוור לפי סעיף זה; סיוע כאמור יינתן אחת ל-10 שנים";

(7) בסעיף קטן (טו) –

(א) בפסקת משנה (1), במקום "מלווה בסכום שלא יעלה על 58,111 שקלים חדשים" יבוא "מלווה בסכום שלא יעלה על 131,424 שקלים חדשים";

(ב) בפסקת משנה (2), במקום "בסכום שלא יעלה על 27,000 שקלים חדשים" יבוא "בסכום שלא יעלה על 61,064 שקלים חדשים";

(8) בסעיף קטן (טז)(2), במקום "בסכום שלא יעלה על 2,779 שקלים חדשים" יבוא "בסכום שלא יעלה על 4,337 שקלים חדשים".

5. תיקון סעיף 15 ו-15(יח), לחוק העיקרי, במקום "לשכול" יבוא "לשכול, לאלמנה וליתום, אף אם מלאו לו 21 שנה,".

דברי הסבר

המשפחות השכולות, ובכללם אלמנות צה"ל וכוחות הביטחון, זכאיות להטבות וסיוע בתחומים רבים מתחומי החיים בכלל ובתחומי החיים הקשורים באובדן, בשכול ובחיים בצל האסון בפרט. חלק מההטבות נועדו לסייע למשפחה לחזור ככל האפשר לתפקוד חרף האסון שפקד אותה, חלקן נועדו לפתור צורך מסוים שהתעורר ואחרות נועדו להקל על המשפחה השכולה בתחומי החיים השונים.

במאי 2024 פרסם משרד הביטחון להערות הציבור את תזכיר לתיקון חוק משפחות חיילים שנספו במערכה (תגמולים ושיקום), התש"י-1950 (להלן – תזכיר החוק והחוק בהתאמה), אשר כלל בין השאר תיקונים נדרשים במערך הסיוע וההטבות הניתנות כיום לאלמנות. מכיוון שהתזכיר טרם התקדם, והנושא דחוף וחשוב בשל המשפחות הרבות שהצטרפו למעגל השכול במלחמה האחרונה, מוצע לקדם את התיקונים, אשר סוכמו על משרדי הממשלה, בהצעת חוק פרטית. כמו כן, בנוסף למה שקבוע בתזכיר, מוצע להוסיף תגמול הסתגלות ראשוני לאלמנה בשלוש השנים הראשונות להתאלמותה.

סעיף 1 אלמנה אשר מאבדת את בעלה, בנוסף לשכול האישי הנוראי, הופכת להורה היחיד בבית, מוטל עליה לבד העול הכלכלי של הבית וגם הטיפול בילדים. מכיוון שהחוק נחקק לפני שנים רבות, התגמול בא לכסות על משכורתו של הנספה בלבד, מתוך תפיסה כי ברב המקרים לא הייתה לאלמנה הכנסה. אך במציאות של היום, שני ההורים עובדים ומפרנסים את התא המשפחתי. מרגע מות הנספה הכנסת משק הבית יורדת משמעותית, מכיוון שהאלמנה אינה יכולה לעבוד, ועליה לטפל בילדים. לפי תפיסת אגף השיקום במשרד הביטחון על שלבי האבל, משפחה שלא חלפו שנתיים או שלוש שנים ממות הנספה, נחשבת עדיין משפחה שכולה חדשה והיא בשלבים הראשוניים של ההתמודדות עם האבל. בשלבים אלו מרבית האלמנות לא יכולות לצאת לעבוד בשל הקושי הרגשי, ובשל ההסתגלות למצב החדש. על כן, מוצע להעניק לאלמנה בשלוש השנים שלאחר מות הנספה תגמול הסתגלות ראשוני, בנוסף לתגמוליה הקיימים, בגובה התגמול לו היא זכאית. משמע, בשנים אלו, התגמול החודשי אותו היא מקבלת יוכפל וכך הכנסתה החודשית תוכפל.

סעיף 2 סעיף 15 לחוק קובע את זכאותן של אלמנות להטבות ברכישת רכב וניידות. הסיוע הניתן מותנה ברכישת רכב חדש בלבד, אשר עלותו גבוהה בהרבה מרכישת רכב משומש. בשל עליית מחיריהם של הרכבים החדשים, ועל מנת לאפשר לאלמנות לנהל את הוצאותיהן בתבונה, עלה צורך במתן הטבת הסיוע לרכישת רכבים משומשים, אשר עלותם פחותה. לפיכך, מוצע לאמץ את המוצע בסעיף 6 לתזכיר החוק, ובמסגרת זאת לתקן את סעיף 15(ג) ולקבוע את זכאותן של אלמנות לסיוע ברכישת רכב משומש באמצעות מענק בגובה 47,452 שקלים חדשים ומלווה עד 22,387 שקלים חדשים. כמו כן, מוצע לקבוע כי הסיוע יינתן לרכב ראשון או להחלפת רכב בתום 4 שנים ממועד קבלת הסיוע הקודם.

סעיף 3 סעיף 15(ד) (יב) לחוק קובע את ההסדרים למתן מענק מיוחד לפתרון מצוקה בעבור הורים שכולים ואלמנה באם נקלעו לקשיים כלכליים או הוצאות חריגות עקב אירוע מיוחד. בנוסחו של הסעיף כיום, קיים מדרג דו-שלבי במסגרתו ראשי מנהל המחוז להעניק סיוע בסכום של 1,578 שקלים חדשים ומטעמים חריגים שיירשמו ראשי האגף להכפיל את הסכום. הניסיון המקצועי שנצבר מלמד כי לשם התנהלות מיטבית, פישוט הליכים וייעול, נדרש להוסיף מדרג אמצעי בין מנהל המחוז לראש האגף וכן להגדיל את סכומי הסיוע הניתנים. בהתאם למוצע בסעיף 3(7) לתזכיר החוק מוצע לקבוע כי למנהל המחוז תהא הסמכות לאשר סיוע בסכום של 5,000 שקלים חדשים, לראש היחידה לתגמולים ורווחה כלכלית תהא הסמכות להגדיל את המענק בסכום שלא יעלה על 2,000 שקלים חדשים, כלומר סך הכל

סיוע במענק בגובה 7,000 שקלים חדשים ולראש האגף תהא סמכות לאשר להגדיל את המענק בסכום נוסף שלא יעלה על 3,000 שקלים חדשים, כלומר סך הכל סיוע במענק בגובה 10,000 שקלים חדשים. כמו כן, מוצע להוסיף לחוק את סעיף 15ד(כ) המבקש להסדיר את בחקיקה ראשית את הסיוע לאלמנה בעבור הטיפול ביתום פעוט. אירוע התאלמנות בטרם עת, הוא משבר חיים דרמטי וטראומתי בחיי בן או בת הזוג הנותרים. זהו אירוע שמהווה מתקפה על המשמעות, תחושת השייכות, הביטחון והתפקודים התוך נפשיים, התנהגותיים, הפיזיולוגיים והבין-אישיים. האובדן הופך משפחה ליחידה חד הורית ושובר את האיזון והבניית התפקידים שהיו עד לאובדן בחלוקה שבין שני בני הזוג.

ההורה הנותר נדרש לאזן בין היגון והצער לבין הטיפול והתמיכה בילדו/הם היתום/ים. השינוי במערכת התפקידים השגרתית ביחידה ההורית והצורך למלא תפקידים חלופים וחיוניים כראש המשפחה, לצד השבר והצער הגדול, עומדים בבסיס ההבנה כי לאלמן/ה שהיננו/ה הורה, יש צורך חיוני בסיוע משמעותי בטיפול הנדרש לתינוק. לפיכך ובהתאם למוצע בסעיף 7(4) לתזכיר החוק מוצע לקבוע כי אלמנה תהיה זכאית למענק חודשי בסכום של 6,000 שקלים חדשים בעד הטיפול ביתום פעוט מרגע לידתו ועד גיל 3 חודשים. בגין יתום פעוט בגילאי 3 חודשים עד 3 שנים תהיה זכאית האלמנה למענק חודשי בסכום של 3,000 שקלים חדשים. ובעבור יתום בגילאי 6-3, ועל רקע השתלבות הילד במסגרות גנית, ממלכתיות או ציבוריות תהיה זכאית למענק חודשי בסכום של 1,500 שקלים חדשים.

סעיף 4 סעיף 15ה לחוק מסדיר את ההטבות לדיוור הניתנים לאלמנות ולשכולים. לאורך השנים נשחקו הסכומים בשל עליית המחירים בתחום הדיוור, לפיכך ולשם שמירה על ערך ההטבה, באופן שישקף את עליית המחירים בתחום הדיוור, מוצע לאמץ את המוצע בסעיף 8 לתזכיר החוק ולתקן את הגדרת "מחוסר דיוור" כך שתתאים להגדרה הקיימת כיום בחוק ההלוואות לדיוור ומכוחו. בנוסף מוצע לבטל את נוסחת החישוב לגובה הסיוע על ידי ביטול ההפחתה ולקבוע את סכומי המענק, זאת כיוון שסכום ההפחתה הקבוע בסעיף הביא לשחיקה עד לכדיי איפוס הייתרה לסיוע. עוד מוצע לקבוע שהסיוע יינתן במקרים בהם שווי הדירה הנמכרת אינו עולה על שווי דירת מגורים יחידה כמשמעותה בחוק מיסוי מקרקעין (שבח ורכישה), התשכ"ג-1963, הקבוע במדרגת המס הראשונה.

סעיף 5 סעיף 15ו(יח) לחוק קובע את זכאותם של הורים שכולים לסיוע חד פעמי במימון טיפולי פוריות או פונדקאות בסכום מירבי של 24,205 שקלים חדשים. מאחר והצורך בסיוע האמור יפה גם לאוכלוסיית האלמנות והיתומים, מוצע לתקן את הסעיף בהתאם למוצע בסעיף 9 לתזכיר החוק, ולהחיל את הזכאות להטבה גם על אוכלוסיית האלמנות והיתומים, אף אם התייתמו לאחר גיל 21, בהתאם להמלצות הוועדה הציבורית לבחינה וגיבוש המלצות בסוגיות הכרוכות במעמדם ובהיקף זכויותיהם של יתומי צה"ל וכוחות הביטחון הבוגרים.

הוגשה ליו"ר הכנסת והסגנים
והונחה על שולחן הכנסת ביום
ה' בשבט התשפ"ה (03.02.2025)